

BEHEERSING EN AFWEER VAN HAARWILD

De voorbije 3 winters is er plaatselijk veel schade ontstaan aan de schors van de bomen door konijnen en hazen. In andere percelen zijn het reeën die het hele jaar door aan de bloemknoppen en bladeren van de gesteltakken knabbelen. Welke maatregelen kunnen we nemen om herhaling van deze schade te voorkomen? – Charles de Schaetzen, pcfruit

Haarwild is een jachtterm die het tegenovergestelde aangeeft van veerwild. Het is de verzamelnaam voor alle zoogdieren met een pels zoals konijnen, hazen, herten ...

In *Management&Techniek* 2 van 25 januari kwam de beheersing van woelratten en woelmuizen al uitgebreid aan bod. Nu bekijken we de mogelijke maatregelen voor de afweer van haarwild.

Wie heeft het gedaan?

Konijn Het konijn wordt ook wel eens een gravende haas genoemd. Konijnen zijn grondbewoners, die vooral bij schemering en 's nachts actief zijn. Zij hebben grote hoeveelheden groenvoeder nodig in de

vorm van kruiden en grassen, tot wel 170 kg groenvoer per jaar. In feite zijn het echte maaimachines die het gras kort kunnen houden. De grasstroken zijn dus een geliefkoosde plaats. Soms eten ze ook aan de bladeren en schors van houtachtigen. Konijnen leven waar er voldoende dekking is, bijvoorbeeld onder

.....
Kies een juiste bescherming of afweer in functie van de biotoop rondom de aanplanting.
.....

struiken, en waar het gemakkelijker is om pijpen te graven, zoals in taluds. Als tijdens de winter grassen en kruiden bedekt zijn met sneeuw, zijn ze verplicht om aan de schors van bomen of struiken te knagen. Deze schade duikt meestal ineens en intens op, na een paar dagen sneeuw. Bij knaagschade aan de stammen ziet men de afdrucken van de 2 knaagtanden. Deze staan meestal dwars op de stam. Er kan zowel aan de schors van de onderstam en de stam als aan de gesteltakken geknaagd worden. Indien de volgende variëteiten aanwezig zijn, dan krijgen deze de voorkeur: Cox, Karmijn, Boskoop, Jonagold, Belgica en Kanzi bij appel en Doyenné bij peren. Maar bij aanhoudende sneeuw knagen konijnen aan alle boomstammen, ook die van zure kersen of krieken. Eenmaal ze beginnen te knagen, zijn ze moeilijk te stoppen. Bij oudere bomen is dit meer een oppervlakkige stamschade. De bomen kunnen zich goed herstellen. Maar we mogen niet vergeten dat dit open wonden zijn. Hierdoor kan de levensduur van de boom worden ingekort. Bij jonge bomen is deze schade meestal veel erger. Dikwijls is de schors rondom geringd, waardoor de sapstroom wordt onderbroken. Deze bomen verdorren snel in het voorjaar of bij de eerste warme dagen. Bij minder zwaar beschadigde bomen zien we een verminderde productie, snellere rijping van de vruchten met een slechte minerale samenstelling, hardheid en bewaarbaarheid. Deze open wonden zijn ook geliefkoosde plaatsen voor de wollige bloedluis en de appelglasvlinder, die ze als eilegplaatsen gebruiken. Verzwakte bomen vallen ten prooi aan de ongelijke houtboorder. Tenslotte kunnen deze wonden ook worden aangetast door vruchtboomkanker.

1 Hier wil men konijnenschade voorkomen door middel van hoge boomnetjes. 2 Schade aan de schors door konijnen.

Haas De haas is groter dan het konijn en heeft langere oren. Hij graaft geen pijpen in de grond, hoogstens een kuiltje achter een boomstam of graspol om te schuilen voor de wind. Het zijn ook nachttactieve dieren, maar men ziet ze ook geregeld overdag. Ze kunnen grote hoeveelheden groenvoer verorberen, tot 450 kg per jaar. Hazen leven vooral in het open landschap en het zijn typische cultuurvolgers. De schade aan de stammen uit zich als losgetrokken slierten of banen van schors. De twijgen worden schuin afgeknaagd. De schade aan de stammen kan hoger zijn dan bij konijnen. De stamschade en de vervolgschade kunnen hetzelfde zijn zoals beschreven werd bij het konijn.

Ree Een volwassen ree kan tot 120 cm lang zijn en heeft een schofthoogte van zo'n 70 cm. Reeën leven daar waar er voldoende rust, dekking en voedsel is, namelijk in bosranden, parklandschappen en kreupelhoutbosjes die afgewisseld worden met akkers en weiden. Ze kunnen tot 1600 kg groenvoer per jaar eten en ze zijn zeer kieskeurig in hun menu. Het zijn echte snoepers of knabbelaars die al wandelend links en rechts knabbelen aan knoppen, bloemen, verse scheuten, bladeren van kruiden en struiken (zie foto's p. 16). Ze eten ook bessen en eikels. De afgetrokken bloemknoppen of bloemclusters laten een gerafeld beeld achter op de twijgen. Van de bladeren blijven de bladstelen over, alsook een deel van de bladschijf. Op rustige plekken kunnen de gesteltakken volledig kaal worden gevreten. Dit komt vooral voor bij afgelegen percelen, percelen omgeven met hagen of langs boskanten. De bokken vegen hun bastgewei aan boomstammen in de periode van maart-april tot juni. Deze veegschade verwacht men soms met hazenschade. Reebokken zouden een voorkeur hebben voor het vegen aan stammen van zoete kersen, indien die aanwezig zijn.

Hoe schade voorkomen?

Door regelmatig te controleren op de aanwezigheid van deze dieren kan je preventieve acties ondernemen. Bij konijnen kan je vooral bij valavond of bij schemerlicht controles doen. 's Avonds worden er meer konijnen waargenomen dan overdag. De aanwezigheid van krabsporen en keutels kan ook een indicatie zijn. Bij konijnen moet je vooral opletten in de nabijheid van taluds of bermen van wegen, grachten en spoorwegen die begroeid zijn met struiken. Het is vooral in de winter bij aanhoudende

sneeuw dat er dagelijks moet gecontroleerd worden op schade.

Preventieve maatregelen

Omheining De meest doeltreffende maatregel in een omgeving waar er konijnen zijn, is het plaatsen van een draad. Dit geldt ook voor hazen en reeën. Bij konijnen moet de draad dik genoeg zijn en voldoende diep ingegraven, minstens 30 cm diep. Bij voorkeur wordt de draad ook nog eens 20 cm naar buiten toegeplooid. Bovengronds volstaat een hoogte van 100 tot 120 cm. Controleer deze gaasdraad regelmatig op gaten en

Hazen trekken slierten schors af.

ondergraving. Bij reeën is het niet nodig om de draad in te graven. Deze moet wel minstens 150 cm hoog zijn. Ook hier moet je geregeld controleren op doorgangen. Voor een afsluiting tegen konijnen is de kostprijs per ha 1400 euro voor kippen-gaas en tot 4000 euro voor steviger draad. Een draad tegen reeën kost 1700 euro/ha en voor een draad die zowel konijnen als reeën moet weren, kan de kostprijs oplopen tot 4500 euro. Controleer ook geregeld of er geen konijnen, hazen of reeën opgesloten zitten in het perceel. Ze zitten dan veilig en zodoende kan er veel schade ontstaan. Sluit daarom stelselmatig de ingang van het perceel af bij in- en uitgaand verkeer.

Boomnetjes Dit is het meest gebruikte middel om de boomstammen te beschermen. Meestal worden plastic boomnetjes van 50 cm hoog gebruikt. Maar als er 30 cm sneeuw ligt, of als de konijnen

op hun achterpoten staan, zijn deze netjes veel te laag. Dit geldt ook voor de grotere hazen. Het netje zou tot aan de laagste gesteltakken moeten komen. Er is ook een groot verschil in kwaliteit. Sommige boomnetjes vallen al na enkele jaren uiteen. Er kunnen ook metalen boomnetjes worden geplaatst. Deze zijn duurzamer maar duurder. Standaard-boomnetjes kosten ongeveer 260 euro/ha. Flexguardnetjes kosten 600 euro/ha en metalen netjes 700 euro/ha.

Insmeren van boomstammen Het voordeel van het insmeren is dat er tot op de hoogte van de gesteltakken kan worden gesmeerd. Bij gebruik van witte buitenlatex op waterbasis is er ook een preventief effect tegen het openbarsten van de schors ten gevolge van de weerkaatsing van de zonnestralen op de sneeuw.

Het nadeel van insmeren is de arbeidsbehoefte, maar bij een geoefende ploeg en het juiste materiaal voor het insmeren van de stammen komt dit even duur uit als goede boomnetjes. Nieuw op de markt is het wildafweermiddel Wöbra. Dit is een mengeling van kwartszand en butylacrylaat. Vers aangebracht heeft dit middel een melkachtige kleur. Na het opdrogen is het doorschijnend. Door de aanwezigheid van de zandkorreltjes eten knaagdieren niet meer aan de stammen. Een behandeling op 80 cm hoogte zou 2500 euro/ha kosten aan product. In de praktijk wordt er ook dikwijls gewerkt met Treecoat of bitumen om de frigowanden gasdicht te maken. Alle insmeermiddelen moeten worden toegepast op een droge stam en bij droog weer zodat ze goed kunnen aanhechten. Meestal moet de temperatuur ook minstens 8 °C zijn.

Preventief snoeihout leggen Zodra de bladval of de herfst begint, kan men aan de zijkanten van het perceel snoeihout leggen. Vrij snel zal men de aanwezigheid kunnen vaststellen van knaagschade. Dit moet een waarschuwingsteken zijn om alert te blijven. Leg geregeld vers snoeihout en breng de jachtrechthouder op de hoogte!

Sneeuw vegen Bij aanhoudende sneeuw kan je ook dagelijks stroken gras vrijmaken, zodat de grasmat bereikbaar is. De hazen en konijnen zullen dan bij voorkeur gras blijven eten.

Jachtwetgeving

De jachtwetgeving, en vooral de wetgeving bij schade, is veranderd. Vroeger werd konijnenschade altijd dubbel vergoed. Vandaag bepaalt de wetgever dat er een normale populatie moet

bestaan van wilde dieren, dus ook van konijnen, hazen en reeën. Doordat deze dieren moeten eten, kan er ook schade ontstaan, en die is normaal. Het is pas bij een abnormale populatie en bij abnormale schade dat er nog een vergoeding kan geëist worden. Maar de eigenaar of huurder moet ook eerst alles gedaan hebben om schade te voorkomen. Je bent dus gewaarschuwd.

De normale bejaging door de zittende jager of jachtrechthouder op konijnen loopt van 15 oktober tot 28 februari. Wanneer er geen andere oplossingen zijn, is bijzondere bejaging ter voorkoming van belangrijke schade mogelijk van 1 maart tot 14 september. Voorafgaandelijk moet er een ingebrekestelling zijn door de eigenaar of huurder. De normale bejaging van hazen loopt van 15 oktober tot 31 december.

Belangrijk

Kies een juiste bescherming of afweer in functie van de biotoop rondom de aanplanting. Er zijn regelmatig controles op de populatiedichtheden nodig. Vooral bij aanhoudende sneeuw is extra waakzaamheid geboden en moet je preventieve maatregelen treffen. ■

Hier zie je de schade die reeën kunnen aanbrengen aan fruitbomen: 1 in de zomer 2 in de winter.